

Avaldus

Avaldus 05/2021 andmehaldust käsitleva õigusakti kohta seoses õigusloome suundumustega

Vastu võetud 19. mail 2021

Euroopa Andmekaitseinspektor ja Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp on vastu võtnud järgmise avalduse.

Euroopa Andmekaitseinspektor ja Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp võtsid 9. märtsil 2021 vastu ühisarvamuse andmehaldust käsitleva õigusakti ettepaneku kohta¹, mida tutvustati ka Euroopa Parlamendis kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni 16. märtsi 2021. aasta kuulamisel².

Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp jälgib tähelepanelikult kaasseadusandjate tegevust selle olulise seadusandliku algatuse raames, millega seoses tuleb meelde tuletada, et see sisaldab sätteid andmete, sealhulgas isikuandmete töötlemise kohta avaliku sektori asutuste valduses olevate andmete taaskasutamise kontekstis, n-õ andmeajamisteenuste kontekstis (sh n-õ andmevahendajad) ning n-õ andmealtruismi organisatsioonide poolt andmete (sh terviseandmete) töötlemise kontekstis.

Andmehalduse õigusaktil on kogu ELis oluline mõju üksikisikute ja kogu kodanikuühiskonna õigustele ja vabadustele. Enamasti oleks isikuandmete töötlemine tõesti eespool nimetatud üksuste põhitegevus³ ja mõjutaks seega põhiõigusi eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklites 7 ja 8 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 16. Need õigused on Euroopa Liidu väärtuste oluline väljendusviis.

Ilma tugevate andmekaitsemeetmeteta tekib risk, et digimajandus (ja usaldus selle vastu) ei ole kestlik. Teisisõnu, andmete taaskasutamine, jagamine ja kättesaadavus võib olla kasulik, kuid võib

¹ Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühisarvamus 03/2021 ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa andmehalduse kohta (andmehaldust käsitlev õigusakt), avaldatud aadressil [Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp ja Euroopa Andmekaitseinspektori ühisarvamus ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa andmehalduse kohta \(andmehaldust käsitlev õigusakt\) | Euroopa Andmekaitseinspektor \(europa.eu\)](#).

² Vt kuulamise päevakorra projekt [siin](#).

³ Kui see ei ole ainutegevus, näiteks andmehalduse õigusakti artikli 9 (1) punkti b alusel andmeajamisteenuste osutajate korral, viidates eranditult isikuandmetele.

tekitada ka riski mitmesuguse kahju tekkimiseks asjaomastele isikutele ja kogu ühiskonnale, mõjutades üksikisikuid majanduslikust, poliitilisest ja sotsiaalsest vaatenurgast⁴.

Nende riskide käsitlemiseks ja maandamiseks ning üksikisikute usalduse süvendamiseks tuleb andmekaitsepõhimõtteid ja -meetmeid rakendada alates andmetöötluse varajasest kavandamisestapist, eriti kui andmetöötlus hõlmab isikuandmeid, mida ei ole saadud otse asjaomaselt füüsiliselt isikult / üksikisikult. Lisaks peab andmehalduse õigusakt olema kooskõlas peale isikuandmete kaitse üldmääruse ka muude liidu ja riiklike õigusaktidega, eelkõige avaandmete direktiiviga⁵, täites seega õigusriigi üldpõhimõtte, ning tagama õiguskindluse asjaomastele avalikele haldusasutustele, juriidilistele isikutele ja üksikisikutele.

Andmehalduse õigusakti seletuskirjas märgitakse: „eriti tähtis [on] koostoime isikuandmeid käsitlevate õigusaktidega. EL on loonud isikuandmete kaitse üldmääruse ja e-privatsuse direktiiviga kindla ja usaldusväärse õigusraamistiku isikuandmete kaitseks ning seadnud standardi kogu maailma jaoks.“⁶

Andmehaldust käsitleva õigusakti ja ELi andmekaitseõigustiku vahelise kooskõla tagamine

Samas nagu rõhutatakse ühisarvamuses, on andmehalduse õigusaktis mitu olulist vastuolu isikuandmete kaitse üldmäärusega, kuigi põhjenduses väidetakse, et see „ei piira“ isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamist⁷.

Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu märgib, et neid vastuolusid ei ole seni käsitletud tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni 26. märtsi 2021. aasta raporti projektis⁸. Euroopa Andmekaitsekoostöö nõukogu väljendab siiski heameelt, et andmekaitsekoostöö nõukogu ühisarvamuses tõstatatud mõningaid kriitilisi küsimusi käsitletakse nõukogu eesistuja 30. märtsi 2021. aasta kompromisstekstis⁹.

Nende vastuolude kõrvaldamiseks kutsume kaasseadusandjaid üles hoolikalt kaalutlema järgmist¹⁰.

- Esiteks tuleks andmehalduse õigusakti ja isikuandmete kaitse üldmääruse koostoimet selgitada andmehalduse õigusakti artiklis 1, sest mis tahes kindel ja usaldusväärne õigusraamistik põhineb isikuandmete kaitse üldmäärusel.
- Teiseks tuleb andmehalduse õigusaktis kasutatavad mõisted/terminid ühtlustada ja muuta, et viia need kooskõlla isikuandmete kaitse üldmäärusega.

⁴ Näiteks piisavate andmekaitsemeetmete puudumisel võidakse kogutud andmeid kasutada üksikisikute üksikasjalike profiilide koostamiseks ja kasutada andmeid nende huve kahjustades (näiteks hinnadiskrimineerimine või manipuleerimine valimiskampaaniate raames). Vt ühisarvamuse 60. allmärkus (lk 31) isikuandmete asjakohatutel eesmärkidel kasutamise riski kohta.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1024 avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta (ELT L 172, 26.6.2019, lk 56).

⁶ Seletuskiri, lk 1.

⁷ Vt ühisarvamuse jaotis 3.2.

⁸ Avaldatud [siin](#).

⁹ Avaldatud [siin](#).

¹⁰ Vt ühisarvamuse jaotis 3.2, kus neid kriitilisi aspekte märgitakse alguses punktidenä, mida arendatakse ühisarvamuses.

- Kolmandaks tuleb andmehalduse õigusaktis üheselt selgitada, et isikuandmete töötlemine peab alati põhinema isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 kohasel sobival õiguslikul alusel ning isikuandmete eriliikide töötlemisel ka artikli 9 kohasel konkreetsel erandil.
- Neljandaks peaksid selge õigusraamistiku eeldusena andmehalduse õigusakti sätted täpsustama, kas neis viidatakse isikustamata andmetele, isikuandmetele või mõlemale, ning märkima ka seda, et segaandmekogumite korral kohaldatakse isikuandmete kaitse üldmäärust¹¹.
- Viiendaks tuleks andmehalduse õigusaktis kajastada põhiseaduslikku nõuet (vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 lõikele 2), et isikuandmete kaitse üldmääruse alusel loodud sõltumatud järelevalveasutused (andmekaitseasutused) on määratud asutused, kelle pädevuses on isikuandmete kaitse ja isikuandmete vaba liikumise toetamine.

See tähendab, et andmekaitseasutused peavad andmehalduse õigusakti raames olema peamised pädevad asutused isikuandmete käsitlemisel, arvestades avaliku sektori asutusi, andmete taaskasutajaid, andmejägamisteenuste osutajaid, andmekasutajaid ja isikuandmeid töötlevaid andmealtruismi organisatsioone, ning samuti privaatsust soodustava tehnoloogia või isikuandmete haldamise süsteemide suuniste koostamist, et soodustada vastutustundlikku andmeinnovatsiooni.

Nagu meenutatakse ühisarvamuses¹², on andmekaitseasutustel oma isikuandmete kaitse üldmääruse kohaste pädevuste ja ülesannete kohaselt juba eriteadmised andmetöötluse nõuetele vastavuse järelevalves, konkreetsete andmetöötlustoimingute ja andmete jagamise auditeerimisel, kohaste meetmete hindamisel, et tagada andmete edastamise ja säilitamise kõrgetasemeline turvalisus, ning samuti vastutavate töötlejate ja volitatud töötlejate teadlikkuse edendamisel nende kohustustest, mis on seotud isikuandmete töötlemisega. Andmehalduse õigusakti kohaste uute ülesannete – mis määratakse kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 lõikega 2 peamiselt sõltumatutele andmekaitseasutustele ja Euroopa Andmekaitsekoogule – tõhus täitmine eeldab muidugi, et tagatud oleksid asjakohased inim-, raha- ja IT-ressursid.

Euroopa Andmekaitsekoogu väljendab sellega seoses heameelt nõukogu kompromissteksti artikli 1 lõikesse 3 lisatud teksti üle ja konkreetse viite üle järelevalveasutuste volitustele. Euroopa Andmekaitsekoogu on kaasseadusandjate kaalutusõigusest teadlik, kuid soovib selguse huvides lisada andmehalduse õigusakti teksti (artikkel 1) nõukogu kompromisettepaneku artikli 1 lõike 3 alljärgnevas sõnastuses (lisatakse paksus kirjas sõnad „pädevuste ja“):

„Kõigi käesoleva määrusega seoses töödeldavate isikuandmete suhtes kohaldatakse isikuandmete kaitset käsitlevaid liidu ja riiklikke õigusnorme. Eelkõige ei piira käesolev määrus määruse (EL) 2016/679 ja direktiivi 2002/58/EÜ, sealhulgas järelevalveasutuste pädevuste ja volituste kohaldamist. Käesoleva määruse ja isikuandmete kaitset käsitleva liidu õiguse sätete vahelise vastuolu korral on viimasena nimetatud ülimuslik. Käesolev määrus ei loo õiguslikku alust isikuandmete töötlemiseks.“

¹¹ Kui andmekogumid sisaldavad nii isikuandmeid kui ka isikustamata andmeid, rõhutatakse komisjoni teatises Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Suunised määruse kohta, mis käsitleb isikustamata andmete Euroopa Liidu vaba liikumise raamistikku“ (COM(2019) 250 final): „kui isikustamata ja isikuandmete osa on omavahel lahutatamatult seotud, kohaldatakse kogu segaandmekogumi suhtes täielikult isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevaid andmekaitseõigusi ja -kohustusi isegi juhul, kui isikuandmed moodustavad ainult andmekogumist väikese osa.“

¹² Vt ühisarvamuse punkt 153.

Lisaks kutsub Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi kaasseadusandjaid üles tagama, et andmekaitsekoostöögruppi üld soovitus seoses määratud pädevate asutuste ja liidu tasandil juhtimisega kajastuks nende vastavate seisukohtade väljatöötamises komisjoni ettepaneku kohta ja oleks selge sõnaga lisatud andmehalduse õigusakti teksti.

Elkõige määratlused andmehalduse õigusaktis

Ühisarvamuses juhitakse tähelepanu, et tuleks kohaldada isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud määratlusi ja neid ei tohiks andmehalduse õigusaktiga kaudselt muuta ega välja jätta, sest see hägustaks mõlema õigusraamistiku mõisteid ja tekitaks seega õiguslikku ebakindlust¹³. Lisaks ei tohiks andmehalduse õigusaktis kasutusele võetud uued mõisted, mis on seotud isikuandmete töötlemisega, hõlmata „eeskirju“, mis ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega¹⁴. See on väga oluline punkt, millele juhib Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi tungivalt kaasseadusandjate tähelepanu.

Ühelt poolt peaks andmehaldus õigusakt sisaldama selliseid mõisteid nagu „isikuandmed“, „andmesubjekt“, „nõusolek“ ja „töötlemine“, viidates määratlustele isikuandmete kaitse üldmääruses¹⁵; teisalt tuleks muuta andmehalduse õigusakti mõisteid „metaandmed“, „andmevaldaja“, „andmekasutaja“, „andmete jagamine“ ja „andmealtruism“, et vältida vastuolusid ja õiguskindlusetust ning olla kooskõlas asjaomaste õiguste olemusega, nimelt isikuandmete kaitse õiguse – mis on igapähele¹⁶ ja on võõrandamatu õigus, millest ei saa loobuda ning mida ei saa muuta omandiõiguse esemeks¹⁷ – isikliku olemusega.

Sellega seoses peab Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi kahetsusväärseks viidet „andmete vahetamisele, koondamisele või nendega kauplemisele“, mis on lisatud nõukogu kompromissteksti seoses „andmejagamisteenuste osutaja“ määratlusega, sest see vihjab isikuandmete kontekstis nendega kauplemise seadustamisele ning on järelikult vastuolus isikuandmete kaitse õiguse isikliku olemusega. Kuivõrd isikuandmete kaitse on harta artikliga 8 ette nähtud põhiõigus ning arvestades, et isikuandmete kaitse üldmääruse üks põhieesmärke on anda andmesubjektidele kontroll oma isikuandmete üle, **kordab Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi, et isikuandmeid ei saa pidada kaubeldavaks kaubaks. Selle oluliseks järelduseks on, et isegi kui andmesubjekt võib nõustuda oma isikuandmete töötlemisega, ei saa ta loobuda oma põhiõigustest**¹⁸. Samuti ei ole vastutaval töötlejal, kellele andmesubjekt on andnud nõusoleku oma isikuandmete töötlemiseks, õigust isikuandmete

¹³ Vt ühisarvamuse alajaotis 3.2.B.

¹⁴ Vt ühisarvamuse punkt 44.

¹⁵ Vt sellega seoses nõukogu 30. märtsi 2021. aasta kompromisstekst.

¹⁶ Vt ühisarvamuse punkt 34, mis viitab harta artiklile 8: „1. Igapähele on õigus oma isikuandmete kaitsele. 2. Selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel.“

¹⁷ Vt sellega seoses ühisarvamuse punkt 118: „selge stiimul isikuandmete kasutamiseks raha teenimise eesmärgil suurendab ka andmekaitseõuete järgimise tähtsust“, ning 54. allmärkus: „Sellega seoses koostab Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi isikuandmete rahalise tasu eest kogumise ja kasutamise suunised.“ Vt ka ühisarvamuse 61. allmärkus (lk 30).

¹⁸ Vt Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, avaldatud aadressil https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines-art_6-1-b-adopted_after_public_consultation_et.pdf

vahetamiseks või nendega kauplemiseks (n-ö kaubana) viisil, mille tulemusel tingimata ei järgita kõiki kohaldatavaid andmekaitsepõhimõtteid ja -eeskirju.

Näide sättest, mida võib tõlgendada nii, et see ei ole kooskõlas eespool nimetatud „isikliku olemusega“, on andmehalduse õigusakti artikli 2 lõige 5, kus määratletakse, et andmevaldajal (sh juriidilistel isikutel) on muu hulgas õigus anda juurdepääs tema kontrolli all olevatele isikuandmetele või õigus neid andmeid jagada¹⁹. Sellega seoses märgib Euroopa Andmekaitsekoogu, et isikuandmete kaitse üldmäärusega tagatakse igale üksikisikule õigus isikuandmete kaitsele, luues kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi, et kaitsta üksikisikut tema isikuandmete mis tahes töötlemisel²⁰. Isikuandmete töötlemisel tuleb järgida põhimõtteid (sealhulgas seaduslikkust, õiglust ja läbipaistvust, eesmärgi piirangut, võimalikult väheste andmete kogumist, õigsust) ja eeskirju, sealhulgas andmesubjekti õiguste kohta (nt õigus teabele, sh tema profiilanalüüsi kohta; õigus tutvuda andmetega; õigus andmete parandamisele; õigus andmete kustutamisele; õigus, et tema suhtes ei tehta täisautomaatsust, mis avaldab talle olulist mõju), millest andmesubjekt ei saa loobuda. Sellega seoses märgib Euroopa Andmekaitsekoogu, et selle asemel, et viidata juriidilisele isikule, kellel on õigus anda juurdepääs isikuandmetele või õigus neid andmeid jagada, peaks andmevaldaja määratlus, kui see üldse alles jäetakse, viitama isikuandmete töötlemisele ja selle tingimustele kooskõlas kohaldatava andmekaitseõigusega²¹.

Nagu on märgitud andmehalduse õigusakti artikli 1 kavandatavas sõnastuses, on seoses isikuandmetega (vastuoluliste eeskirjade korral) ülimuslik andmekaitseõigus²². Sellele vaatamata **on oluline vältida kogu määruse teksti ulatuses vastuolulisi eeskirju või tõlgendusi ning täiustada ka õigusakti loetavust.**

Sellega seoses tuleks luua mõiste „luba“ (õigussubjektide poolt andmete taaskasutamiseks) määratlus, et selgitada üheselt, millele (mis andmetele) see täpselt viitab. Nagu märgitakse ühisarvamuses, peaks see mõiste meie hinnangul selguse huvides viitama üksnes isikustamata andmetele²³.

Andmehaldust käsitleva õigusakti valdkondlike peatükkide probleemid

Euroopa Andmekaitsekoogu väljendab ka olulist ettevaatlikkust seoses andmehalduse õigusakti valdkondlike peatükkidega (II, III ja IV) ning soovib järgmiseks käsitleda neist mõnda.

- Seoses andmehalduse õigusakti II peatükiga tuleme meelde, et ühisarvamuses soovitatakse **lisada andmehalduse õigusakti sisulisse osasse põhjenduses 7 täpsustus**, et „[...] Isikuandmed ei kuulu

¹⁹ Vt ühisarvamuse punktid 29–31. Vt ka ebaselge viide „oma“ andmetele artikli 11 lõikes 6 või „nende“ andmetele artiklis 19 ja artikli 19 lõike 1 punktis a, mis on esile toodud ka ühisarvamuses.

²⁰ Vt ühisarvamuse punktid 29jj.

²¹ Vt ühisarvamuse punkt 31.

²² Vt siinkohal ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/770 (digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta) (ELT L 136, 22.5.2019, lk 1) artikli 3 lõige 8: „Isikuandmete kaitset käsitlevat liidu õigust kohaldatakse kõigi isikuandmete suhtes, mida töödeldakse seoses lõikes 1 osutatud lepingutega. Eelkõige ei piira käesolev direktiiv määruse (EL) 2016/679 ja direktiivi 2002/58/EÜ kohaldamist. Kui käesoleva direktiivi sätted on vastuolus isikuandmete kaitset käsitleva liidu õigusega, on viimasena nimetatud õigus ülimuslik.“

²³ Vt ühisarvamuse punktid 47 jj.

direktiivi (EL) 2019/1024 kohaldamisalasse [meie märkus: ja kuuluvad andmehaldust käsitleva õigusakti kohaldamisalasse], kuivõrd juurdepääsukord välistab või piirab juurdepääsu sellistele andmetele [...] eraelu puutumatus ja isikute tervikluse tõttu, eelkõige kooskõlas andmekaitse-eeskirjadega.“²⁴.

See tähendab, et andmehalduse õigusakti kohaldaks eelkõige avaandmete direktiivi artikli 1 lõike 2 punkti h kohaselt direktiivi kohaldamisalast välja jäetud ulatuses ehk järgmise suhtes: „*dokumentide suhtes, millele juurdepääs on juurdepääsukorra kohaselt välistatud või piiratud isikuandmete kaitse tõttu, ning dokumentide osade suhtes, mis on selle korra kohaselt juurdepääsetavad ja sisaldavad isikuandmeid, mille taaskasutamine on õiguses määratletu kohaselt vastuolus õigusaktiga, millega reguleeritakse üksikisikute kaitset isikuandmete töötlemisel, või kahjustab üksikisiku eraelu puutumatus ja isikupuutumatus, eelkõige isikuandmete kaitset käsitlevate liidu õiguse või siseriikliku õiguse kohaselt*“. Arvestades asjaomaste isikuandmete tundlikkust, soovitatakse ühisarvamuses õiguskindluse ja selle tagamiseks, et isikuandmete kaitse tase ELis ei alaneks, **viia ettepaneku II peatükk kooskõlla kehtivate isikuandmete kaitse eeskirjadega, mis on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruses, ja avaandmete direktiiviga**. Teise võimalusena kutsutakse ühisarvamuses kaasseadusandjaid üles kaalutlema **isikuandmete väljajätmist** selle peatüki kohaldamisalast²⁵.

Lisaks sellele, et andmesubjekti ja avaliku sektori asutuste vahelistes suhetes sageli esineva võimutasakaalu puudumise tõttu ei saa olla kindel, et andmesubjekti nõusolek on antud vabatahtlikult, väljendatakse ühisarvamuses ettevaatlikkust seoses andmehalduse õigusakti artikli 5 lõikega 6²⁶ ja kutsutakse kaasseadusandjaid laiemalt üles **määratlema ettepanekus selgelt kodanikuosaluse sobivad mudelid, mille alusel saavad üksikisikud avatult ja koostööd tehes osaleda nende stsenaariumide määratlemisel, mis võimaldavad nende isikuandmeid taaskasutada, järgides avaandmete projektide puhul alt ülespoole lähenemisi**.

Samuti soovitatakse ühisarvamuses **muuta andmehalduse õigusakti eesmärgiga selgitada, et avaliku sektori asutuste valduses olevate isikuandmete taaskasutamine on lubatud ainult juhul, kui see põhineb liidu või liikmesriigi õigusel**, milles on sätestatud selgete ja kooskõlas olevate eesmärkide loetelu, mille korral võib edasine töötlemine olla seaduslikult lubatud või mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede, millega kaitsta isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 osutatud eesmärke²⁷.

Lisaks tuletab Euroopa Andmekaitsekoogu meelde, et kui avaliku sektori asutuste valduses olevad andmed, mida kaitstakse statistilise konfidentsiaalsuse alusel, lisatakse andmehalduse õigusakti II peatüki kohaldamisalasse kooskõlas artikli 3 lõike 1 punktiga b, võib see olla vastuolus põhimõttega,

²⁴ Vt ühisarvamuse punkt 69.

²⁵ Vt ühisarvamuse punkt 71.

²⁶ Artikli 5 lõige 6: „Kui ei ole võimalik lubada andmete taaskasutamist kooskõlas lõigetes 3–5 sätestatud kohustustega ja puudub muu õiguslik alus andmete edastamiseks määruse (EL) 2016/679 alusel, **abistab avaliku sektori asutus taaskasutajaid selliste andmesubjektide nõusoleku** ja/või juriidiliste isikute loa taotlemisel, kelle õigusi ja huvisid niisugune taaskasutamine võib mõjutada, kui see on võimalik ilma ebaproportsionaalsete kuludeta avalikule sektorile. Selle ülesande täitmisel võivad neid aidata artikli 7 lõikes 1 osutatud pädevad asutused.“

²⁷ Vt ühisarvamuse punkt 77. Vt ka ühisarvamuse punktid 75 ja 76.

et statistilistel eesmärkidel kogutud isikuandmeid kasutatakse ainult sel eesmärgil²⁸. Selle põhimõtte järgimine on oluline selleks, et mitte vähendada asjaomase isiku usaldust, kui ta esitab oma isikuandmed statistilistel eesmärkidel²⁹.

- Seoses III peatükiga tuleks andmehalduse õigusaktis märkida andmeajamisteenus(t)e osutamise tingimuste seas, et teenuseosutaja kehtestab isikuandmete kaitset käsitlevate liidu ja riiklike õigusnormide järgimise tagamise korra, sealhulgas andmesubjektide õiguste kasutamise tagamise menetlused. Eelkõige teeb teenuseosutaja andmesubjektile kättesaadavaks lihtsa juurdepääsuga vahendid, mis võimaldavad tal lisaks nõusoleku andmisele ka nõusoleku *tagasi võtta*, ning tagavad vahendid, mis võimaldavad saada põhjaliku ülevaate, kuidas ja mis konkreetsel eesmärgil tema isikuandmeid jagatakse³⁰.

Lisaks tuletatakse andmehalduse õigusaktis meelde kohustust teha vajaduse korral andmekaitsealane mõjuhinnang vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 35 ning juhul, kui asjaomaste isikute jääkrisk on suur, konsulteerida enne töötlemist andmekaitseasutusega vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 36³¹.

- Samu nõudeid tuleks andmehalduse õigusaktis täpsustada seoses andmealtruismi organisatsioonidega³². Need andmekaitsemeetmed tuleb andmehalduse õigusakti lõimida ka nimetuste tõttu – kas „andmeajamisteenuste osutaja“ või „liidus tunnustatud andmealtruismi organisatsioon“ –, mida need juriidilised isikud maksimaalselt ära kasutaksid, et saada andmesubjektilt nõusolek tema isikuandmete töötlemiseks, kusjuures andmesubjekt eeldab, et selliste andmete kõrgetasemeline kaitse on tagatud.

Eespool esitatut silmas pidades, nagu on märgitud ühisarvamuses, leiab Euroopa Andmekaitsekoogu, et andmehalduse õigusaktis vastavalt andmeajamisteenuste osutajatele ja andmealtruismi organisatsioonidele ette nähtud teavitamise / registrisse kandmise kord ei näe ette piisavalt ranget kontrollimenetlust, arvestades selliste üksuste poolt tehtava isikuandmete töötlemise võimalikku mõju andmesubjektidele. Seega soovib Euroopa Andmekaitsekoogu uurida alternatiivseid menetlusi, mis peaksid eelkõige arvestama vastutuse ja nõuete täitmise vahendite süstemaatilist kaasamist isikuandmete töötlemisel vastavalt isikuandmete kaitse üldmäärusele, eelkõige käitumisjuhendi või sertifitseerimismehhanismi järgimist³³.

Euroopa Andmekaitsekoogu peab kahetsusväärseks, et nõukogu 30. märtsi 2021. aasta kompromisstekstis on nüüd (selge sõnaga) sätestatud, et tunnustatud andmealtruismi organisatsioonina registreerumine ei ole andmealtruismi toimingute tegemise eeltingimus, nõrgendades sellega andmesubjektide jaoks ülioluliste andmekaitseaspektidega seotud kontrolle ja kaitsemeetmeid. Samuti on need kaitsemeetmed eriti olulised mõiste „andmealtruism“ määratluse ebamäärasuse tõttu andmehalduse õigusaktis.

²⁸ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määruse (EÜ) nr 223/2009 (Euroopa statistika kohta) põhjendus 27 ning samuti Euroopa Nõukogu soovitus nr R (97)18 (statistilistel eesmärkidel kogutavate ja töödeldavate isikuandmete kaitse kohta) artikli 4 lõiked 1 ja 2.

²⁹ Vt ühisarvamuse 36. allmärkus.

³⁰ Vt ühisarvamuse alajaotis 3.4.1 ja lõik 147.

³¹ Vt ühisarvamuse punkt 147.

³² Vt ühisarvamuse alajaotis 3.5.1.

³³ Vt ühisarvamuse punktid 140 ja 180.

Lisaks peaks andmehalduse õigusaktis olema andmealtruismi organisatsioonide poolt taotletava „üldhuvi eesmärgi“ täpne määratlus³⁴. Peale selle tuleks isikuandmete töötlemiseks andmealtruismi organisatsioonide poolt töötada välja „Euroopa andmealtruismi nõusolekuvorm“, konsulteerides seejuures Euroopa Andmekaitseõukoguga, mitte (loodava) Euroopa Andmeinnovatsiooni Nõukoguga³⁵.

- Ühisarvamuses märgiti andmehalduse õigusaktis andmeajamisteenuste osutajate „sõltumatuse“ nõuet ja andmealtruismi organisatsioonide „sõltumatuse“ nõuet. Seoses andmealtruismi organisatsioonidega soovitatakse ühisarvamuses selgitada andmealtruismi organisatsiooni sõltumatust tulunduslikest üksustest (nt juriidilised, organisatsioonilised, majanduslikud üksused)³⁶. Andmeajamisteenuste osutajaid silmas pidades soovib Euroopa Andmekaitseõukogu nüüd juhtida tähelepanu andmehalduse õigusakti põhjendusele 22: „[...] Spetsialiseerunud andmevahendajatel, kes on sõltumatud nii andmevaldajatest kui ka -kasutajatest, võib olla toetav roll uute andmepõhiste ökosüsteemide tekkimisel, mis ei sõltu ühestki olulise turujõuga osalejast. [...]“ Euroopa Andmekaitseõukogu rõhutab, et seda tüüpi andmeajamisteenuste osutajate sõltumatus on nii konkurentsi kui ka andmekaitse seisukohast suure tähtsusega³⁷.

Kokkuvõtte

Kokkuvõtteks kutsub Euroopa Andmekaitseõukogu kaasseadusandjaid üles käsitlema ühisarvamuses selgitatud olulisi kriitilisi küsimusi, välistades olukorra, et andmehalduse õigusaktiga luuakse paralleelsed eeskirjad, mis ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega ega muude liidu õigusnormidega, mis tekitaks asjaomastele isikutele ebapiisavad kaitsemeetmed ja raskendaks praktilist kohaldamist.

Käesolev avaldus, milles tuletatakse meelde ühisarvamuse mõningaid põhipunkte, ei piira võimaliku tulevase üksikasjalikuma avalduse või arvamuse esitamist kaasseadusandjate tulevaste seisukohtade kohta.

Euroopa Andmekaitseõukogu nimel

eesistuja

(Andrea Jelinek)

³⁴ Vt ühisarvamuse punktid 159–160 ja 170–171.

³⁵ Vt ühisarvamuse alajaotis 3.5.5.

³⁶ Vt ühisarvamuse punkt 178.

³⁷ Vt eelkõige: Euroopa Andmekaitseõukogu avaldus majandustegevuse koondumise mõju kohta andmekaitsele, vastu võetud 27. augustil 2018, „Digitaalsete turgude suurenev kontsentratsioon võib ohustada andmekaitse taset ja digitaalteenuste kasutajate vabadust“; Euroopa Andmekaitseõukogu avaldus ühinemiste mõju kohta eraelu puutumatusele, vastu võetud 19. veebruaril 2020.